

Briselē, 2016. gada 1. jūnijā
(OR. en)

9641/16

EDUC 218
JEUN 42
AUDIO 73
SOC 364

DARBA REZULTĀTI

Sūtītājs: Padomes Ģenerālsēkretariāts

Datums: 2016. gada 30. maijs

Saņēmējs: delegācijas

Iepriekš. dok. Nr.: 9068/16 EDUC 147 JEUN 37 AUDIO 63 SOC 265

Temats: Plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes un kritiskas domāšanas attīstīšana ar izglītības un apmācības palīdzību
– *Padomes secinājumi (2016. gada 30. maijs)*

Pielikumā ir pievienoti Padomes secinājumi par plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes un kritiskas domāšanas attīstīšanu ar izglītības un apmācības palīdzību, ko Padome pieņēma savā 3471. sanāsmē 2016. gada 30.–31. maijā.

**Padomes secinājumi
par
plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes un kritiskas domāšanas attīstīšanu ar izglītības un
apmācības palīdzību**

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ATGĀDINOT

- Līguma par Eiropas Savienību 2. pantu, kurā ir noteikts, ka Savienība ir dibināta, pamatojoties uz vērtībām, kas respektē cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un cilvēktiesības, tostarp minoritāšu tiesības;

ŅEMOT VĒRĀ

- Parīzes deklarāciju, kura pieņemta 2015. gada 17. martā¹ un kurā ir uzsvērts, cik svarīgi ir *stiprināt bērnu un jauniešu spēju domāt kritiski un izmantot spriestspēju, lai, jo īpaši saistībā ar internetu un sociālajiem plašsaziņas līdzekļiem, viņi spētu aptvert realitāti, atšķirt faktus no viedokļiem, atpazīt propagandu un pretoties visa veida indoktrinācijai un naida runām;*

---

¹ Deklarācija par pilsoniskuma un kopējo vērtību – brīvības, iecietības un nediskriminācijas – veicināšanu ar izglītības palīdzību, Parīze, 2015. gada 17. marts.

- “ET 2020” 2015. gada 15. decembra kopīgo ziņojumu ², kurā par svarīgu prioritāti jaunajā darba ciklā (2015–2020) ir noteikti turpmākie pasākumi, kas izriet no Parīzes deklarācijas, izmantojot *kopīgu analīzi, mācīšanos no līdzbiedriem, tikšanās, labas prakses izplatīšanu un konkrētus pasākumus, kuru pamatā ir finansējums*;
- Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju 2016. gada 24. februāra rezolūciju par sociālekonomiskās attīstības un iekļautības sekmēšanu Eiropas Savienībā ar izglītības palīdzību ³, kurā ir ietverta apņemšanās *uzlabot jauniešu digitālo prasību un plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi, kā arī viņu spēju domāt kritiski, līdztekus viņu sociālajām prasmēm un pilsoniskajām kompetencēm*;

UN ŅEMOT VĒRĀ

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 18. decembra ieteikumu par pamatprasmēm mūžizglītībā ⁴, kurā kā pamatprasmes, kas visiem pilsoņiem būtu jāapgūst, ir noteiktas: *‘digitālā prasme’*, kam nepieciešama *kritiska un pārdomāta attieksme pret pieejamo informāciju un atbildīga interaktīvo plašsaziņas līdzekļu izmantošana*; *‘sociālās un pilsoniskās prasmes’*, kas ietver spēju *saprast atšķirīgus viedokļus un gatavību cienīt citu vērtības*; un *‘kultūras izpratne un izpausme’*, kas ietver *identitātes izjūtu kā pamatu atklātai attieksmei un cieņai pret daudzveidības izpausmēm*;

---

² OV C 417, 15.12.2015., 25.–35. lpp.

³ OV C 105, 19.3.2016., 1.–4. lpp.

⁴ OV L 394, 30.12.2006., 10.–18. lpp.

- Padomes 2012. gada novembra secinājumus par Eiropas stratēģiju "Bērniem labāks internets" ⁵, kuros uzsvērts, ka *izglītības nozarei un vecākiem ir jāveic nozīmīgs uzdevums, palīdzot bērniem izmantot interneta sniegtās iespējas pozitīvā un radošā veidā, kā arī atpazīt un pārvarēt internetā sastopamo apdraudējumu, un ka skolotājiem un pašiem vecākiem ir vajadzīgs atbalsts un apmācības, lai ne tikai neatpaliktu no straujajām un neparedzamajām pārmaiņām bērnu virtuālajā dzīvē, bet arī tiktu līdzī tehnoloģijai, kas nepārtraukti attīstās;*
- Komisijas 2014. gada janvāra paziņojumu par radikalizācijas, kas rada terorismu un vardarbīgu ekstrēmismu, novēršanu ⁶, kurā starp galvenajiem pasākumiem, kas jāveic, lai novērstu radikalizāciju, ir izcelta *ciešāka sadarbība ar pilsonisko sabiedrību un privāto sektoru, lai risinātu ar internetu saistītās problēmas, un centienu pastiprināšana, lai mudinātu jauniešus ekstrēmistu vēstījumus uztvert kritiski;*
- Padomes 2014. gada novembra secinājumus par Eiropas audiovizuālās jomas politiku digitālajā laikmetā ⁷, kuros Komisija un dalībvalstis tiek aicinātas *veicināt labu praksi un pētniecību jautājumā par mediju lietotprasmes iekļaušanu formālajā izglītībā un apmācībā, kā arī neformālās un ikdienējās mācīšanās jomā;*

---

⁵ OV C 393, 19.12.2012., 11.–14. lpp.

⁶ Dok. 5451/14.

⁷ OV C 433, 3.12.2014., 2.–5. lpp.

- Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumus par jaunatnes sektora ieguldījumu integrētā starpsektoru pieejā jauniešu vardarbīgas radikalizācijas novēršanai un apkarošanai, kuros dalībvalstis un Komisija tiek aicinātas sniegt atbalstu jauniešiem *pretoties ekstrēmistu ietekmei internetā un sociālajos medijos un attīstīt kritisku domāšanu un relevantas zināšanas, prasmes un kompetences, lai izprastu dažādus avotus un plānus, kas slēpjas aiz sniegtās informācijas, tostarp propagandu un naida runu*⁸;

UZSKATA, KA

Internets un jo īpaši sociālie plašsaziņas līdzekļi piedāvā līdz šim nebijušas, gandrīz vai neierobežotas iespējas zināšanu un ideju izplatīšanai. Dodot tūlītēju piekļuvi liela informācijas daudzumam, kā arī piekļuvi daudz dažādiem avotiem, tie var būtiski ietekmēt viedokļus, attieksmi un priekšstatus. Tie arī ikvienam piedāvā platformu, kur katrs pats var izveidot, izplatīt un publicēt saturu, tādējādi palīdzot atklāt talantus, veicināt radošumu un rosināt inovāciju.

Mūsdienu pasaulei ir raksturīgs tas, ka ir pieejama vienkārša un nepārtraukta piekļuve internetam, un cilvēki, jo īpaši jaunieši, pavada aizvien vairāk laika tiešsaistē⁹. Arvien lielāka nozīme ir virtuālajām kopienām un kontaktiem, jo īpaši izmantojot sociālos plašsaziņas līdzekļus un tūlītējas ziņojumapmaiņas pakalpojumus.

---

⁸ Dok. 9640/16.

⁹ Vairāk nekā puse no visiem eiropiešiem izmanto sociālos tīklus; vairākums šo lietotāju ir gados jauni. 84 % Eiropas iedzīvotāju, kas ir jaunāki par 30 gadiem, izmanto sociālos plašsaziņas līdzekļus, un jo jaunāka vecuma grupa, jo vairāk šī procentuālā daļa tuvojas 100 %.

ŅEMOT VĒRĀ IEPRIEKŠ MINĒTO, ARĪ ATZĪMĒ, KA

Arvien lielāka nozīme ir plašsaziņas līdzekļu lietotprasmei, proti, visām tehniskajām, kognitīvajām, sociālajām, pilsoniskajām un radošajām spējām, kas mums ļauj piekļūt gan tradicionālajiem, gan jauna veida plašsaziņas līdzekļiem, veidot kritisku izpratni par tiem un mijiedarboties ar tiem ¹⁰. Tā ir cieši saistīta ar aktīvu līdzdalību demokrātiskajā dzīvē, pilsoniskumu un spēju spriest kritiski un patstāvīgi, kā arī apsvērt savas darbības, un tādējādi var palielināt jauniešu noturību pret ekstrēmistu vēstījumiem un dezinformāciju.

Digitālā kompetence, kas ietver IKT prasmīgu, radošu un kritisku izmantošanu, ir plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes būtiska sastāvdaļa. Zema digitālās kompetences līmeņa dēļ cilvēks var nonākt neizdevīgā stāvoklī ne tikai darba tirgū, kur gandrīz visās darbvietās ir vajadzīgs noteikts digitālās kompetences līmenis, bet arī sabiedrībā kopumā. Tādējādi pastāv nepārprotama saikne starp digitālās kompetences uzlabošanu un centieniem izveidot iekļaujošāku un saliedētāku sabiedrību.

Plašsaziņas līdzekļu lietotprasme ir saistīta ar rakstpratību un vispārējām saziņas prasmēm, un tā ietver arī citas pamatprasmes, proti, *sociālās un pilsoniskās prasmes*, kam ir nepārprotama saikne ar kritisko domāšanu, nodrošinot, ka cilvēki spēj novērtēt daudzveidību un cienīt citu uzskatus un vērtības, kā arī *kultūras izpratni un izpausmi*, kuru pamatā ir spēja saistīt veidu, kā katrs pauž savus uzskatus, ar citu, tostarp cilvēku ar atšķirīgu kultūras piederību, uzskatiem.

---

¹⁰ Šīs spējas ļauj mums izmantot kritisko domāšanu, piedaloties sabiedrības ekonomiskās, sociālās un kultūras dzīves notikumos un ņemot aktīvu dalību demokrātiskajā procesā. Šis jēdziens aptver dažādus plašsaziņas līdzekļus: apraidi, video, radio, presi, ar dažādu kanālu starpniecību – gan izmantojot tradicionālos, gan internetu un sociālos plašsaziņas līdzekļus, un apmierina visu vecumu cilvēku vajadzības.

Lai gan digitālā kompetence kļūst arvien nepieciešamāka, satraucoši lielumam skaitam cilvēku joprojām trūkst pamata līmeņa digitālās kompetences¹¹, kas tos pakļauj bezdarba un sociālās atstumtības riskam. Tas var veicināt “digitālās plaisas” rašanos, kas var izraisīt sociālo un ekonomisko nevienlīdzību un ir liels izaicinājums mūsu izglītības un apmācības sistēmām.

Līdzās daudzajiem ieguvumiem un iespējām, ko var sniegt internets un sociālie plašsaziņas līdzekļi, tie rada arī potenciālus apdraudējumus un briesmas, jo īpaši darot pieejamu tiešsaistes saturu, kas ir nepiemērots vai pat kaitīgs bērniem un jauniešiem, tostarp naida runas un saturu, kas banalizē vardarbību. Citas nevēlamas parādības ir iedraudzināšana tiešsaistē un kiberiebiedēšana tiešsaistē, kas var ievērojami iespaidot bērnu labklājību un attīstību, kā arī negatīvi ietekmēt viņu izglītības rādītājus.

Nesenie teroristu uzbrukumi Eiropā, kā arī citi vardarbīga ekstrēmisma gadījumi, ir izraisījuši īpašas bažas par nebijušajām iespējām, ko internets un sociālie plašsaziņas līdzekļi dod visu veidu ekstrēmistu grupām, lai brīvi izplatītu naidu un uz vardarbību mudinošus vēstījumus un rastu atsaucību neapmierināto jauniešu vidū. Šāda veida radikalizācijai, kas noved pie vardarbības, bieži piemīt starpvalstu dimensija, kad ekstrēmistu tīkli vēršas pie neaizsargātiem jauniešiem neatkarīgi no valstu robežām. Kaut gan ir maz ticams, ka ar izglītības līmeņa paaugstināšanu varētu apturēt visu veidu vardarbīgu ekstrēmismu, izglītība un apmācība var un tai vajadzētu palīdzēt novērst radikalizāciju.

---

¹¹ Eiropas Savienībā 40 % iedzīvotāju nav digitālo prasmju vai tās ir vājas; turpretim tiek lēsts, ka aptuveni 90 % darbvietās ES ir nepieciešams vismaz noteikts digitālo prasmju līmenis. Tādēļ šādu prasmju iegūšana strauji kļūst par priekšnoteikumu, lai darba ņēmēji kļūtu nodarbināmi un tādi arī paliktu.

PIEKRĪT, KA

Veicot vispārējo uzdevumu – sagatavot jauniešus sabiedrībai un darba tirgum, kā arī atbalstīt viņus personiskās izaugsmes sasniegšanā –, izglītībai un apmācībai ir būtiska loma, lai palīdzētu jauniešiem iegūt prasmes lietot plašsaziņas līdzekļus un nākotnē kļūt par atbildīgiem pilsoņiem.

Viens no galvenajiem elementiem izglītības un apmācības uzdevumos ir ieaudzināt jauniešos pamatvērtības, piemēram, tās, kas ir noteiktas Līgumā par Eiropas Savienību, un attīstīt un saglabāt atvērtu un zinātkāru prātu, vienlaikus spējot domāt neatkarīgi un kritiski, likt lietā labas spriestspējas, izmantojot uz faktiem balstītas zināšanas, un pretoties ekstrēmistu vēstījumiem, indoktrinācijai un dezinformācijai, kā arī tos apkarot.

Lai saglabātu savu relevanci, ir ļoti svarīgi, lai izglītības un apmācības darbinieki visos līmeņos ietu kopsolī ar šo straujo attīstību un nodrošinātu izglītojamos ar kompetencēm – zināšanām, prasmēm un attieksmi, un vērtībām, kas vajadzīgas, lai prastu drošā un atbildīgā veidā piekļūt informācijai un citam plašsaziņas līdzekļu saturam, jo īpaši interneta un sociālo plašsaziņas līdzekļu kontekstā, un to interpretēt, radīt un izmantot.

Visaptverošām “visas mācību vides” pieejām, iesaistot visas skolas aprindas, kā arī citas attiecīgas ieinteresētās personas, var būt liela nozīme, jo mācīšanās atbildīgi izmantot internetu un sociālos plašsaziņas līdzekļus bieži notiek ārpus skolas, neformālā un ikdienējā vidē.

AICINA DALĪBVALSTIS, PIENĀCĪGI IEVĒROJOT SUBSIDIARITĀTI,

1. Veicināt to, lai visos izglītības un apmācību līmeņos pietiekama uzmanība tiktu pievērsta plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes un kritiskas domāšanas attīstīšanai, tostarp izglītojot par pilsoniskumu un plašsaziņas līdzekļiem.
2. Censties palielināt digitālās kompetences līmeni visu vecumu izglītojamajiem, ņemot vērā mūžizglītības perspektīvu, jo tas ir svarīgs priekšnoteikums, lai stiprinātu viņu spēju aktīvi piedalīties demokrātiskajā dzīvē mūsdienu sabiedrībā, kā arī uzlabotu viņu nodarbināmību.
3. Apsvērt iespēju līdzās valstu sistēmām un instrumentiem izmantot Eiropas satvaru pilsoņu digitālai kompetencei, Eiropas Padomes satvaru demokrātiskas kultūras kompetencēm un *UNESCO* globālo satvaru plašsaziņas līdzekļu un informācijas lietotprasmes izvērtēšanai.
4. Veicināt sociāli drošu mācību vidi gan tiešsaistē, gan bezsaistē, kurā var atklāti apspriest pretrunīgus jautājumus un saglabāt vārda brīvību, un dot atbalstu mācībspēkiem rosināt un vadīt šādas diskusijas.
5. Atbalstīt mācībspēkus un skolu vadītājus visos izglītības un apmācības līmeņos, lai viņi sākotnējās apmācības un pastāvīgās profesionālās attīstības ietvaros attīstītu savu digitālo kompetenci, kā arī pedagoģiskās prasmes, kas ir nepieciešamas, lai mācību procesā izmantotu jaunās tehnoloģijas un atvērtos izglītības resursus un efektīvi pievērstos plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes un kritiskās domāšanas jautājumiem darbā ar visu vecumu un izcelsmes izglītojamajiem.

6. Sadarboties ar vecākiem un citām ieinteresētajām personām sabiedrībā kopumā, lai mazinātu digitālo plaisu starp paaudzēm un veicinātu kopīgu dialoga un savstarpējas sapratnes kultūru.
7. Pastiprināt dialogu, sadarbību un partnerības starp izglītības un apmācību nozari un plašsaziņas līdzekļu nozari – tostarp žurnālistiem, kā arī visām citām attiecīgām ieinteresētajām personām, tostarp ar pilsoniskās sabiedrības un jaunatnes organizācijām, ņemot vērā to, ka plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes un kritiskās domāšanas efektīvai attīstīšanai ir nepieciešama daudznozaru pieeja, un atgādinot to, cik svarīga šajā sakarā var būt neformālā un ikdienējā mācīšanās.
8. Veicināt novatoriskus, radošus un uz līdzdalību orientētus veidus plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes un kritiskās domāšanas attīstīšanai izglītībā un apmācībā, piemēram, veicot pētniecību un izpētīt, ko var piedāvāt kultūra un māksla, starpkultūru pieejas un skolu mediju radītais saturs, lai stiprinātu atvērtību citām kultūrām un aktīvu pilsoniskumu.

AICINA DALĪBVALSTIS UN KOMISIJU SASKAŅĀ AR TO ATTIECĪGAJĀM PILNVARĀM

1. Saistībā ar “*ET 2020*” stratēģisko sistēmu – turpināt veicināt mācīšanos no līdzbiedriem, tostarp vācot un izplatot labu praksi attiecībā uz plašsaziņas līdzekļu lietotprasmi un kritisko domāšanu, vienlaikus īpašu uzmanību pievēršot tam, kā efektīvi iesaistīt nelabvēlīgā situācijā esošus izglītojamajos, kā arī tos, kuriem draud marginalizācija.
2. Nodrošināt politikas saskaņotību ES līmenī plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes jomā, lai ekspertu darbs, kas tiek veikts dažādās attiecīgās politikas jomās, piemēram, izglītības, jaunatnes, kultūras un audiovizuālās politikas jomās, kā arī terorisma apkarošanas jomā, būtu savstarpēji papildinošs, vienlaikus ņemot vērā īpatnības, kas pastāv izglītības un apmācības nozarē.

3. Atbalstīt centienus nodrošināt mācībspēkus ar prasmēm un instrumentiem, kas vajadzīgi, lai efektīvi risinātu plašsaziņas līdzekļu lietotprasmes un kritiskās domāšanas jautājumus ar visu vecumu un sociālo slāņu izglītojamajiem, *inter alia*, izmantojot portālu “*School Education Gateway*” un veicinot mācīšanos no līdzbiedriem ar e-sadraudzības platformas starpniecību.
4. Turpināt sadarboties ar citiem daudzpusējiem forumiem, piemēram, Eiropas Padomi ¹², *UNESCO* un ESAO, un ņemt vērā tajos notiekošo darbu, jo problēmas izpaužas pārrobežu līmenī un ietekmē valstis gan Eiropas Savienībā, gan ārpus tās.
5. Rosināt izmantot finansējuma iespējas, ko piedāvā visi attiecīgie ES fondi un programmas, jo īpaši “*Erasmus+*”, Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments, Eiropas strukturālie un investīciju fondi, “Apvārsnis 2020”, programmas “Radošā Eiropa” un “Eiropa pilsoņiem”, lai atbalstītu šos centienus.

---

¹² Jo īpaši saistībā ar bērnu tiesību stratēģiju 2016.–2021. gadam, kuru Ministru komiteja pieņēma 2016. gada 2. martā un kurā tiek risināts jautājums par bērnu tiesību aizsargāšanu un veicināšanu digitālajā vidē.